

Jerzy Maciejczuk

Brańsk, woj. białostockie, st. 22

Informator Archeologiczny : badania 22, 31-32

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

70 cm. W warstwę kulturową wkopana była większość odkrytych obiektów, przy czym ich zarysy były lepiej czytelne dopiero od poziomu 40-50 cm, wyżej natomiast ich obecność sygnalizował odpowiedni rozkład materiału zabytkowego w warstwie.

Łącznie odkryto 16 obiektów osadowych (nr 10-25) o charakterze gospodarczym. Większość z nich w rzucie posiadała kolisty lub lekko owalny zarys o wymiarach wahających się w granicach 100 x 140 cm. W profilu jamy miały przeważnie kształt nieckowaty lub cylindryczny i sięgały do głębokości 120-140 cm. Wystąpiły również obiekty płytsze o młodszości wynoszącej zaledwie 30 cm. Zarysy jam tak w rzucie, jak i w profilu były niejednokrotnie rozmazane i zasadniczo trudne do dokładnego odtworzenia. Jedyne w kilku przypadkach zarysy ścianek i linia dna były wyraźnie zaznaczone. Wypełniska jam posiadały przeważnie jednolity -zasyplskowy charakter. Tworzyła je ziemia barwy zazwyczaj brunatnej, brunatno-szarej, lub szaro-czarnej z wtrętami lub cienkimi przewarstwieniami jasnego plasku. Wyraźniejsze warstwowanie w obrębie wypełniska zarejestrowano jedynie w dwóch przypadkach.

W wypełniskach jam (przeważnie w ich stropowej partii), a także w warstwie kulturowej natrafiono na dość liczny materiał zabytkowy. Przede wszystkim znajdowano ceramikę w postaci nierzadko większych fragmentów naczyń wazowatych, garnków o jajowato-beczulkowatym kształcie, mis profilowanych lub półkolistych, czepaków i tzw. podkładek. Prócz tego zarejestrowano polepę (w jednym obiekcie wystąpiły większe jej grudy z odciskami drewnianych konstrukcji), a także wyroby krzemienne i kości zwierzęce. Całość materiału pozwala zaliczyć badaną część osady do grupy górnośląsko-malopolskiej kultury łużyckiej ze schyłku epoki brązu i początku okresu halszackiego.

Materiał zabytkowy przechowywany jest obecnie w Muzeum Archeologicznym w Krakowie. Badania będą kontynuowane.

Branice
woj. opolskie,
st. 7

Konserwator Zabytków Archeologicznych w Opolu

Badania prowadził mgr Krzysztof Spychała (autor sprawozdania), przy udziale mgr Sylwii Wuszkau. Finansował WKZ w Opolu. Pierwszy sezon badań. Cmentarzisko ciałopalne ludności kultury łużyckiej datowane na IV i V okres epoki brązu.

Stanowisko położone jest na terenie szpitala w Branicach. Około 50-100 m na południowy - zachód od kościoła szpitalnego. Na południowym stoku wyniesienia. Cmentarzisko zniszczone zostało w dużej mierze wkopami pod budynki stawiane w okresie międzywojennym oraz w latach 50. i 60.

W związku z wcześniejszą budową ciepłociągu, podczas której naruszono i grób, postanowiono przeprowadzić krótkotrwałe ratowniczo-rozpoznawcze wykopalska. Wykop wytyczono między budynkami, na obszarze skwerku. Przy zdejmowaniu warstwy narzutowej po dawnych pracach budowlanych i warstwy humusu użyto koparki. Ręczne prace eksploracyjne rozpoczęto od głębokości około 60-70 cm, od współczesnego poziomu użytkowego. Przebadano około 3/4 ara. Odkryto 12 grobów ciałopalnych. Trzy spośród nich były w dużej części zniszczone przez przeprowadzone prace związane z budową ciepłociągu oraz budynku energetycznego. Śledem grobów, w rzucie poziomym, miało kształt w przybliżeniu prostokątny. Wyposażone były tylko w naczynia różnej wielkości i kształtu. Funkcję urn spełniały przysadziste amfory przykryte misami oraz chropowate garnki. Jako przystawki użyto m. in. małe amfory, czepaki, kubki, misy. Wystąpiło do 10 naczyń w grobie. W jamach grobowych rozrzucone były resztki stosu wraz ze spalonymi kośćmi.

Spośród odkrytych grobów wyróżniał się jeden, o kształcie kolistym (średnica około 20 cm). Jama w przekroju miała kształt płytkiej niecki. W wypełnisku znaleziono drobne, spalone kości oraz osiem kawałków bransolety wykonanej z brązu.

Badane cmentarzisko użytkowane było przez ludność kultury łużyckiej przy końcu IV okr. epoki brązu, przez V okr. epoki brązu i zapewne w początkach okr. halszackiego C.

Zabytki zostaną przekazane do Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu.

Nie planuje się dalszych badań.

Brańsk
woj. białostockie,
st. 22

Konserwator Zabytków Archeologicznych w Białymstoku

Badania prowadził mgr Jerzy Maciejczuk. Finansował WKZ w Białymstoku. Pierwszy sezon badań. Cmentarzisko ciałopalne kultury lu-

zyckiej z epoki brązu i okresu halszackiego. Ślady osadnictwa z okresu mezolitu, neolitu i wczesnego średniowiecza.

Stanowisko położone jest na płaszczystym wyniesieniu, cyplowało wcinającym się w dolinę Bronki. Przed II wojną światową odkryto tu bogato wyposażony grób skrzynkowy kultury amfor kulistych. Materiał zebrany z powierzchni stanowiska przez Z. Romanuka z Brańska i przekazany KZA w Białymstoku wskazywał na istnienie tu bogatego osadnictwa z okresu mezolitu, neolitu i wczesnej epoki brązu.

Stanowisko wstępnie rozpoznano systemem dołków sondażowych. Potwierdzone zostało osadnictwo neolityczne i wczesnobrązowe (m. in. fragmenty ceramiki kultury pucharów lejko-watych i kultury ceramiki sznurowej). Nowym zagadnieniem było bardzo występowanie przepalonych kości i materiału ceramicznego kultury łużyckiej, co sugerowałoby istnienie cmentarzyska ciałopalnego.

Chcąc uchwycić ewentualny północny zasięg cmentarzyska, wykop o wymiarach 5 x 8 m założono w miejscu wypłycańcia się warstwy kulturowej. Eksplorację prowadzono w ramach metrowych działek dziesięciocentymetrowymi warstwami mechanicznymi i stosowano szczególową planigrafę. Odkryto 9 obiektów z czego 7 to ciałopalne groby jamowe o brunatnym i brunatnoczarnym wypełnisku z zawartością węgla drzewnych. Większość grobów usytuowana była w spągu warstwy kulturowej, której mładszość wahała się w granicach 40 cm. W grobach oprócz spalonych kości występowało kilka lub kilkanaście fragmentów naczyń i niekiedy narzędzia krzemienne. Niektóre groby (2, 3, i 4) posiadały obudowę kamienną. Wielekosc jam była różna i wahała się od 0,7 m do ponad 2 m w strople. Duże ilości przepalonych kości wystąpiły również w warstwie kulturowej w pobliżu obiektów 5, 6, 7, 8. W warstwie kulturowej natrafiono oprócz tego na liczny materiał ceramiczny oraz krzemienie.

Badania potwierdziły istnienie na tym stanowisku śladów osadnictwa z okresu mezolitu, neolitu i wczesnej epoki brązu zniszczonego w trakcie funkcjonowania cmentarzyska kultury łużyckiej.

Materiały i dokumentacja znajdują się w Muzeum Okręgowym w Białymstoku.

Badania będą kontynuowane.

Brzezie, gm. Pleszew,
woj. kaliskie,
st. 29

Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej
w Kaliszu

Badania prowadził mgr Edward Pudelko. Finansował WKZ w Kaliszu. Cztery sezon badań. Cmentarzysko kultury łużyckiej IV okres EB-HD. Cmentarzysko kultury przeworskiej B1-C1a.

Wykopaliska ratownicze przeprowadzono na obszarze ok. 3,5 ara położonym na terenie działek budowlanych oraz na skraju lasu. Odkryto 47 pochówków ciałopalnych ludności kultury łużyckiej i przeworskiej. Pochówki wcześniejszej fazy grupowały się we wschodniej części terenu badań, odkryto ich 38. Groby ludności kultury przeworskiej, których zarejestrowano 9, grupowały się w zachodniej stronie po obu stronach drogi osiedlowej. Uchwycono zachodni skraj cmentarzyska. Systemem wykopów przeprowadzono rozczanianie północnego zasięgu obiektu na terenie lasu, jak się wydaje określono jego granicę.

Większość pochówków ludności kultury łużyckiej przykryta była brukami kamiennymi, które na gł. ok. 30-40 cm od dzisiejszego poziomu powierzchni tworzą rozległe płaszczyny. Część pochówków posiadała regularne konstrukcje kamienne, obstawy jam grobowych kształtu głównie owalnego (gr. 131, 159) czy czworosiecznego (150, 163). Konstrukcję większości obstaw i bruków określić można jako nieregularne. Mała liczba pochówków pozbawiona była zabezpieczenia kamiennego. Na podstawie wyposażenia grobowego wyróżniono 27 grobów popielnicowych i 11 pochówków jamowych, te ostatnie wyraźnie grupują się w wykopach poprowadzonych na skraju wspomnianego lasu, co jest wskaźnikiem, że cmentarzysko sięga głębi terenu administrowanego przez Nadleśnictwo Taczanów.

Wśród grobów datowanych na schyłek epoki brązu na szczególną uwagę zasługują pochówki 152 jamowy, bez konstrukcji kamiennej wyposażony w trzy naczynia (garnek, miska i czerpak) oraz grzechotkę w kształcie ptakożółwia. Posiada ona stylizowaną formę ptaka (długa ścieniąca się szyjka, nóżka, główka) ale jednocześnie korpus oddaje wiernie kształt żółwia. Dopelnia tego obrazu technologia wypału, gdyż dolna część figurki jest ciemna zaś pancierz z wyraźnym zgrubieniem dzielącym go na połowy, jasnobrązowy, co jest wynikiem atmosfery utleniającej. Na tylniej części pancierza znajduje się ryty znak jodełki.

W zawartości popielnicy grobu 123 odkryto bransoletkę brązową uformowaną z połowy masywnego tordowanego naszyjnika z końcem rozklepanym i zwinętym w uszko.

Z pochówków jamowych okresu wczesnej epoki żelaza na uwagę zasługują: grób 133 wyposażony obok ceramiki w szpilę i doskonale zachowany nóż żelazny z hukowato wygiętym ostrzem, grób 163 z przystawkami w postaci 7 naczyń, tordowanego żelaznego naszyjnika